Nuorisoalan asiantuntijalausunto valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026
Teema: Nuorisotyö (luku 29.91, mom. 29.01.30). Keskeiset painotukset ja kipupisteet talousarvioesityksessä ml. Harrastamisen Suomen malli.

Nuorisoala ry (aiemmin Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry) edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on noin 150 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Kiitämme valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta lausua.

Tässä lausunnossa haluamme korostaa erityisesti seuraavia talousarvioon liittyviä huolia:

- Nuorten hyvinvointiin liittyvät tavoitteet ovat kannatettavia, mutta niiden saavuttamista haastaa jo vähentynyt valtakunnallinen rahoitus ja edessä häämöttävät kuntatason säästöt
    - Kuntien kahden prosentin valtionosuussäästö 2026 (75 milj. euroa) kohdistuu todennäköisesti sivistystoimeen ja uhkaa samalla nuorisotyön, koulujen tukitoimien ja harrastusmahdollisuuksien saatavuutta.
- Kiitämme Harrastamisen Suomen malliin panostamisesta, mutta toivomme, että jaosto kiinnittää huomiota myös vapailla markkinoilla tapahtuvan harrastamisen mahdollisuuksiin sekä harrastuspudokkuuteen.

Paitsi nuorten itsensä takia, myös kestävän julkisen taloudenhoidon takia nuorten hyvinvointia on järkevää tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jo 1990-lamasta tiedetään, että nuorena kelkasta putoaminen, köyhyys ja työttömyys lisäävät pahoinvointia ja vaikuttavat työmarkkinoille kiinnittymiseen vielä vuosikymmeniä myöhemminkin.

Toivomme, että talousarviota tarkasteltaisiin kokonaisuutena. Nuoriin ja nuorten perheisiin kohdistuu ja on jo tällä hallituskaudella kohdistunut lukuisia leikkauksia eri ministeriöissä. **On todettava, ettei nuorisotyön keskeisiä painotuksia ole mahdollista nykyisen talousarvioesityksen puitteissa vaikuttavasti toteuttaa, ellei nuorisopolitiikan johtamista merkittävästi paranneta.**

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Tavoitteet ja todellisuus ovat ristiriidassa nuorisoalan hiipuvien resurssien vuoksi

Nuorisotyöhön liittyvät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet, kuten nuorten elämänhallintataitojen ja yhteisöllisyyskokemuksien vahvistuminen, ovat mielestämme hyviä, ja niiden eteen nuorisoala työskentelee päivittäin.

Kannatettavien tavoitteiden saavuttaminen on kuitenkin vaikeutunut, koska verrattuna vuoteen 2023 on nuorisoalan valtakunnallinen rahoitus vähentynyt yli 15 prosentilla ja pieniä leikkauksia on tiedossa myös vuodelle 2026. Tavoitteiden saavuttamisella, kuten nuorten yhteisöllisyysvajeen korjaamisella, voitaisiin edistää nuorten hyvinvointia, vähentää yksinäisyyttä ja parantaa yhteenkuuluvuuden tunnetta koko yhteiskunnan tasolla.

Yhtenä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on nuorten osallisuuden lisääntyminen ja vaikutusmahdollisuuksien monipuolistuminen. **Puoliväliriihessä tehty avaus nuorten osallisuuden mahdollisuuksien parantamiseksi valtionhallinnossa oli tervetullut** ja olemmekin aktiivisesti toivoneet nuorten asiantuntijaryhmiä osaksi jokaisen ministeriön valmistelutyötä.

Osallisuuden toinen puoli on äänestysaktiivisuus, jonka vahvistamiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa sekä nuorisoalalla tehtävä demokratiakasvatus on avainasemassa. Nuorisoalan vähentyneiden valtakunnallisten resurssien ja mahdollisten sivistystoimen leikkausten vuoksi osallisuustavoitteen toteutuminen on haastettuna, erityisesti nuorten elämää lähellä olevalla kuntatasolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoite valtionavustusten vaikuttavuuden lisäämisestä on tarpeellinen ottaen huomioon valtionavustusmäärärahojen muutokset. **Puoliväliriihessä päätettiin mahdollistaa monivuotiset avustukset liikuntaa edistäville järjestöille. Nuorisoala on jo aiemmin esittänyt, että vastaava järjestelmä tulisi luoda myös nuorisoalan järjestöille.**

Monivuotiset yleisavustukset parantaisivat nuorisoalan järjestöjen kykyä suunnitella jatkuvaa toimintaansa, vähentäisivät epävarmuutta ja vapauttaisivat resursseja hallinnosta itse toimintaan. Siten myös toiminnan laatu ja vaikuttavuus parantuisivat.

Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa mielekkään harrastuksen tuhansille lapsille ja nuorille

Vuoden 2026 talousarvioesityksen tavoite harrastamisen rahoitukselle on tukea maksutonta kaikille lapsille ja nuorille tarkoitettua harrastustoimintaa, joka toteutetaan eri toimijoiden yhteistyönä. Tämä tavoite uhkaa jäädä toteutumattomaksi, mikäli seuraavia asioita ei huomioida harrastamisen rahoituksessa.

Harrastamisen Suomen mallin tarkoitus on järjestää jokaiselle lapselle ja nuorelle heidän toiveidensa mukaista maksutonta harrastamista koulupäivän yhteydessä. Me-säätiön mukaan yli 20 000 lapsella ja nuorella ei olisi mahdollisuutta harrastaa ilman maksuttomia harrastusryhmiä. Silti Harrastamisen Suomen malli tavoittaa vain noin neljänneksen peruskoululaisista. Siksi **on tärkeää vahvistaa ja korostaa sitä, miten malli edistäisi nykyistä yhdenvertaisemmin kaikkien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuutta koulupäivän yhteydessä**.

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Harrastamisen Suomen mallin kehittämisen rinnalla **lasten ja nuorten vapaa-ajalla tapahtuvaa harrastamista ja ohjattujen harrastusmahdollisuuksien saatavuutta ja saavutettavuutta on edistettävä nykyistä enemmän**, jotta tavoite kaikkien lasten ja nuorten harrastamisesta toteutuu.

Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan joka viides 8.–9.-luokkalaisista on yhä ilman vapaa-ajan harrastusta ja reilu viidennes heistä kokee vapaa-ajanharrastukset liian kalliiksi tai kaukaisiksi. Nuorten tärkeimmät syyt harrastamattomuuteen ovat kustannukset sekä aikataulu- ja etäisyyshaasteet.

Toivomme, että sivistys- ja tiedejaosto tiedostaa yhdistysten ja seurojen ratkaisevan merkityksen sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksien järjestämisessä että Harrastamisen Suomen mallin toteutukselle kuntatasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön avustukset ja Taide- ja kulttuuriviraston määrärahat yhteisöille (29.80.50.) sekä liikuntajärjestöjen yleisavustukset ja seuratuki (29.90.50.) ovat suoraan yhteydessä siihen, kuinka hyvin yhdistykset ja seurat pystyvät tarjoamaan matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia kaikille lapsille ja nuorille. Siksi on tärkeää, että jaosto turvaa liikunta- ja kulttuurijärjestöjen sekä seurojen toimintaedellytykset, jotta monipuolinen ja saavutettava harrastustoiminta on kaikkien lasten ja nuorten ulottuvilla.

Lisäksi: Nuorisopolitiikan tavoitteita ei voi tarkastella vain nuorisotyön momentin kautta

Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteet nivoutuvat tiiviisti yhteen muun muassa sosiaaliturvaan, työllisyyteen ja koulutukseen liittyviin toimiin. Siksi nuorisotyön momentille asetetut tavoitteet eivät ole toteutettavissa vain kyseiseltä momentilta, vaan toimeenpanoa on peilattava suhteessa suurempaan kuvaan. **Toivomme sivistys- ja tiedejaostoa kiinnittämään huomiota erityisesti koulutuksen rahoitukseen.**

Koulutustason nostolle asetettu tavoite on ristiriidassa korkeakoulujen 84 miljoonan euron leikkauksen kanssa. Muualla OECD-maissa koulutustaso on noussut ja korkeakoulujen opiskelijakohtaista rahoitusta on kasvatettu keskimäärin 9 prosenttia vuosina 2015–2022. Suomessa sen sijaan korkeakoulutettujen osuus on hieman laskenut ja opiskelijakohtaisesta rahoituksesta on leikattu 14 prosenttia.

Suosittelemme myös tarkastelemaan oppimisen tuen uudistukseen kohdennettujen resurssien riittävyyttä. Noin 40 prosenttia opettajista kokee, ettei nykyiset resurssit riitä tukemaan riittävästi oppilaita tai ehkäisemään tuen tarpeen muuttumista pysyväksi (Karvi 2024). Eduskunnan oikeusasiamies on myös vuosikertomuksessaan 2024 huomauttanut, ettei oppilaiden oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen aina toteudu.

Erityinen huolemme on mahdollinen koulutukseen osuva leikkaus kuntien kohdentaessa valtionosuuksiin tehtyjä leikkauksia. **Kuntien kahden prosentin valtionosuussäästö 2026 (75 milj. euroa) kohdistuu todennäköisesti sivistystoimeen ja uhkaa samalla nuorisotyön, koulujen tukitoimien ja harrastusmahdollisuuksien saatavuutta.**

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Helsingissä 9.10.2025





Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Silla Kakkola
Va. toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Silla Kakkola, va. toiminnanjohtaja.
p. 044 902 2451
silla.kakkola@nuorisoala.fi